

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Факультет	Дизайн	Рівень вищої освіти	3-й (освітньо-науковий)
Кафедра	Дизайну	Рік навчання	1
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Вид дисципліни	Нормативна, з циклу спеціальної підготовки
Спеціальність	022 Дизайн	Семестри	1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ПРАКТИКИ

Семестр 1 (осінь, 2025 н.р.)

Лектор Мудаліге Олена Іванівна, доктор PhD, старший викладач кафедри графічного дизайну ХДАДМ

E-mail elena.mudalige@ksada.org

Заняття онлайн

Консультації онлайн

Адреса 61002, Харків, вул. Мистецтв, 8, корпус 3

Телефон

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовою для вивчення дисципліни «Теоретичні основи вивчення дизайнерської практики» (ТОВД) є певний обсяг знань з історії, теорії і методики дизайну та матеріальної культури, архітектури, історії візуальних мистецтв тощо. Обов'язковим є достатній рівень знань та компетенцій з основ композиції і формотворення, а також наявність практичних навичок у галузі курсового або реального дизайн-проекування виробів (об'єктів).

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Базою навчального тезаурусу дисципліни ТОВД є складений за авторською методикою курс лекцій (укладачі професор Віктор ДАНИЛЕНКО, професор Володимир ПОГОРЕЛЬЧУК) який охоплює термінологічні, історичні та сучасні дані (монографії, книги, статі, як наукового, науково-популярного так і арт-критичного характеру про події, приклади, проектні розробки) зі світової матеріальної та художньо-проектної культури, а також розкриває сутність дослідницьких, наукових процесів, що відбуваються в просторі теорії дизайну. Лекційний матеріал супроводжується відповідними науковими зразками у вигляді статей, інших видань у різному форматі. Характер і склад дисципліни не передбачає необхідності методичних рекомендацій традиційного типу, замість яких аспірантам надається можливість в ході виконання своєї дисертації опрацьовувати основної та додаткової літератури (монографії, книги, періодичні видання) і джерел

Інтернету (див. Список рекомендованої літератури). Дисципліна викладається українською мовою із застосування, за необхідністю інших мов (англійської, німецької) передбачено задля більш природнього тлумачення певних дефініцій, спеціальних термінів та першоджерел.

ПОСИЛАННЯ НА МАТЕРІАЛИ

Додаткові науково-інформаційні матеріали, у тому числі актуальні наукові розробки з дизайну та матеріально-художньої культури, дані про авторів, дизайнерські наукові центри, групи і т. ін. можна переглянути у мережі Інтернет. Відповідні посилання на потрібний сайт (Link – код в HTML або РНР документі) надаються лектором під час занять, або за проханням аспіранта після закінчення лекції, а також в процесі електронного листування.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

За бажанням аспіранта є ведення конспекту лекцій (у зошиті чи в електронному вигляді). В окремих випадках (у першу чергу це стосується іноземних громадян, які недостатньо володіють державною мовою) допускається використання необхідних для паралельного перекладу гаджетів (смартфону, планшету, ноутбуку) з можливістю виходу до мережі Інтернет. Головною програмою, необхідною для опанування лекційного матеріалу та виконання завдань є Microsoft Word.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ КУРСУ

Метою дисципліни ТОВД є поглиблення науково-професійних компетенцій аспірантів шляхом надання їм певного обсягу знань щодо сучасних наукових напрямів і тенденцій у сфері дизайнерської практики. На лекційних і семінарських заняттях аспіранти набувають навички наукового-теоретичного аналізу та виявлення проблем в сфері розвитку художньо-проектної культури з можливістю подальшого втілення результатів роботи у свій науковий простір. Опанування цих знань посилює професійні компетенції здобувачів ступеня доктора філософії і збагачує їх науково-теоретичний тезаурус новітніми матеріалами, які необхідні для підготовки дисертації зі спеціальності 022 – «Дизайн».

Програмний результат:

ПРН 2. Володіти методологією і методами наукового аналізу у сфері розвитку мистецької діяльності; компетентно вирішувати професійні питання усіх етапів і складових процесу наукового дослідження.

ПРН 9. Орієнтуватися в процесі становлення і подальшого розвитку сучасної дизайнерської практики та застосовувати механізм її аналізу; знати сучасний стан наукової літератури та термінології за обраною спеціальністю. ПРН 10. Знати основні концепції, теоретичні та практичні проблеми історії розвитку дизайнерської діяльності.

Задачами дисципліни є наступні:

формування цілісних уявлень щодо хронології дослідження художньо-проектної культури;

показ ролі і значення методики та методології проектних досліджень у розвитку дизайну;
розкриття механізмів взаємодії суто наукових підходів і проектних складових процесу дизайнерського дослідження;
опанування понятійно-термінологічного апарату сучасного дизайну та вміння його професійного використання в своїй науково-дослідницькій роботі;

У результаті опанування матеріалів навчальної дисципліни аспірант повинен **знати**:
програмні засади та закономірності дослідження процесів матеріально-художньої проектної культури;
базові складові, що визначають проектні дослідження в дизайні;
структуру наукової побудови проектних концепцій та дизайн-програм;

вміти:

аналізувати і надавати науково обґрунтовану оцінку стану та процесам розвитку матеріально-художньої і проектної культури;
формулювати на науковому рівні зміст та визначати головні складові дизайн-проекткування;
свободо володіти понятійно-термінологічним апаратом сучасного дизайну і новітнім інструментарієм пошуку та систематизації інформації.

ОПИС І СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна вивчається протягом першого семестру 1-го курсу: лекційні, практичні заняття (контрольні роботи, семінари), самостійна робота). Структура дисципліни складається з 2-х модулів в осінньому семестрі. Програмна задача кожного модулю полягає у наданні викладачем та опануванні аспірантами науково-теоретичних знань щодо актуальних напрямів і тенденцій дизайн-проекткування, включаючи аналіз матеріальної та проектної культури, теоретичних концепцій дослідників, наукових методів, тощо. Рубіжна перевірка рівня і якості отриманих знань здійснюється у процесі семінарських занять та за необхідністю виконанням письмових контрольних робіт, підсумкова – під час заліку. Дисципліна структурується з 3-х розділів, які містять 8 тематичних лекцій.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми і зміст матеріалу розкриваються у процесі проведення лекційних занять. Практичні заняття здійснюються у вигляді письмових робіт та семінарів (у форматі 2 години на контрольну роботу і 2 години - семінар у кожному семестрі). Самостійна робота аспірантів спрямована на закріплення лекційних тем та підготовку до семінарів. Зміст самостійної роботи включає пошук і аналіз додаткової інформації, підготовку усних і письмових відповідей під час рубіжного контролю і заліків, а також (за бажанням) написання статей, тез доповідей, рефератів за лекційними темами дисципліни в контексті

власного наукового дослідження (дисертації). Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

РОЗПОДІЛ ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

№ п/п	Назва розділів, тем лекцій	Кільк. годин	Анонс лекційного матеріалу
1	2	3	4
Розділ 1. Перші теорії про співвідношення краси і користі			
1.	<u>Тема 1.</u> Поняття науки та її становлення, види наукових досліджень, головні положення теорії дизайну. Підготовчі етапи науково-дослідницької роботи, принципи академічної доброчесності. Завдання дизайну: розв'язувати соціально-культурні, композиційно-художні та технологічні проблеми формування гармонійного, естетично досконалого предметно-просторового, інформаційно-візуального та медійного середовища.	3,5	Окреслюються задачі курсу, структура і форма викладення навчального матеріалу. Розкриваються відмінності між мистецтвом і наукою на прикладах історичних зразків.
2.	<u>Тема 2:</u> «Давньогрецькі вчення Сократа, Арістіпа, Протагора, Платона, Арістотеля про відмінності між мистецтвом і наукою по їх ціле покладання».		

3.	<u>Тема 3:</u> «Роботи з комбінаторики: про з'єднання людини і машини «Театр автоматів» Герона Олександрійського».	3,5	
4.	<u>Тема 4:</u> «Трактати Леонардо да Вінчі, роботи Жоффруа Торі про шрифти (1529), Готфріда Лейбніца «Про мистецтво комбінаторики» (1666), «Трактат про природу людини» Девіда Юма (1740), «Роздуми про природі та принципах почуттів» Арчібальда Алісона (1790), «Про вплив живопису на художню промисловість» Еміля Екмерід-Давида (1805).	3,5	Розглядаються перші теоретичні праці на прикладах відомих майстрів аналізуються роздуми про знак, морфологію машини, комбінаторику, природу краси людини, про вплив візій на промисловість, тощо.
Розділ 2. Критична думка в епоху виникнення виробництва			
1.	<u>Тема 5:</u> «Перша критична праця «Практична естетика» Готфріда Земпера, її розвиток в працях Джона Раскіна, Вільяма Морріса, Уолтера Крейна. Позначення взаємини мистецтва і ремесла»	3,5	На прикладі критичних праць розкриваються процеси становлення тектонічного формотворення. Відмічається видатний внесок Г. Земпера у розбудову теорії матеріальної культури. Аналізуються концепції взаємовідношення мистецтва і ремесла

2.	<u>Тема 6:</u> «Творення теоретиків дизайну епохи американського функціоналізму»	3,5	На прикладах естетичного есе Гораціо Гріно; «Трактат з архітектури цивільних і військових морських суден» Джона Гріффіта (1856); «Листя трави» Уолта Уїтмена; маніфест «Висотні адміністративні будівлі з художньої точки зору» Луїса Саллівана (1896); доповідь «Мистецтво і ремесло» Френка Ллойда Райта (1903); книг Адольфа Лооса; «Проблема форми в образотворчому мистецтві» (1912) Адольфа Гільдебранда; «Питання стилю» Алоїза Ріглі; 30 фундаментальних досліджень Германа Мутезіуса, «Торжество життя і мистецтва»; «Роздуми про театр як вищому художньому синтезі» Петера Беренса, надається характеристика стану теорії дизайну зазначеного періоду.
Розділ 3. Становлення теоретичних поглядів історії дизайну та творче кредо в маніфестах, гаслах, концептуальних статтях			
1.	<u>Тема 7:</u> «Перші спеціалізовані видання»	3,5	Розглядаються перший спеціальний журнал Генрі Кола по естетичним проблемам предметного світу і його проектування «Journal of Design and Manufactures» (1849). Спеціалізовані журнали «Pan» (1895), «Decorative Kunst» (1897), «Kunst und Handwerk» (1898). «Югенд». Наводиться інформація про широку популярність в центральній Європі скандинавського журналу «Форма і функція», та в СРСР - «Технічна естетика». Теоретичні гасла Чарльз Ренні Макінтош і школа Глазго; Піт Мондріану і групи Де Стейль; Еttore Соттсаса і групи «Мемфіс»; Олександра Мендіні і групи «Алхімія».
2.	<u>Тема 8:</u> «Історико-теоретичні дослідження про «державний дизайн та теоретична база для спеціальних досліджень в області історії дизайну»	3,5	У форматі огляду розглядаються комплексні підходи в вивченні індустріального дизайну. Вперше рада з дизайну в Англії в кінці другої світової війни. Розглядаються також ціла низка комплексних досліджень з історії дизайну. Це відомі роботи англійських теоретиків Катрін Макдермотт, Шарлотти та Петера Філл, німецьких мистецтвознавців Томаса Хауф, Вольфганга Шіперс і Петера Шмідта.

** Матеріали лекцій підлягають перманентному оновлюванню і доповненню з відповідним корегуванням.*

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Рубіжний контроль знань здійснюється шляхом проведення контрольних письмових робіт і семінарських занять. Семінари проходять у форматі індивідуального спілкування між лектором і аспірантом на предмет поглибленого обговорення актуальних наукових

проблем дизайну та відповідей на поставлені запитання. Вітається написання аспірантом текстової частини дисертації за власноруч обраним підрозділом, який відповідає змісту дисципліни і може бути корисною для всієї дисертації. Підсумковою формою контролю опанування і закріплення знань з дисципліни є заліки, що проводяться по закінченню кожного семестру. Загальна оцінка виставляється за результатами заліку, а також з урахуванням рівня участі аспіранта в семінарах, оцінки контрольної роботи та регулярності відвідування аудиторних занять. На оцінку може позитивно вплинути написання статті або частини дисертації, в яких віддзеркалюється науковий підхід здобувача ступеня доктора філософії до аналізу і трактування певних положень, що витікають з матеріалів даної навчальної дисципліни. Підготовка статті чи текстової частини оцінюється додатковими балами (в межах 1-5). Для тих аспірантів, які бажають підвищити оцінку під час проведення заліку (в межах 5 балів) передбачений формат відповідей у письмовій формі на додаткові запитання за темами дисципліни.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Національна	Бали	ECTS	Диференціація А (внутрішня)	Національна	Бали	ECTS
відмінно	90–100	A	A++ 98–100	задовільно	64–74	D
			A+ 95–97		60–63	E
			A 90–94	незадовільно	35–59	FX
добре	82–89	B		незадовільно (повторне проходження)	0–34	F
	75–81	C				

ПРАВИЛА ЛЕКТОРА

На проведення занять з дисципліни розповсюджуються загальноприйняті норми і правила поведінки у закладі вищої освіти. Під час занять не допускаються дії, які порушують порядок і заважають навчальному процесу, будь то занадто гучне спілкування, вільне пересування аудиторією чи користування мобільним телефоном. З боку лектора вітається активна участь аспіранта і його власна думка в обговоренні актуальних питань, що розглядаються. У разі відрядження, хвороби або іншої важливої причини, лектор має право перенести заняття на інший день за умови узгодженості з відділом аспірантури та існуючим розкладом занять. Про дату, час та місце проведення занять лектор інформує аспірантів через старосту групи.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНOSTI

Пропуски занять аспірантами без поважних причин, рівно як і запізнення не вітаються. Після початку викладання лекційного матеріалу вхід в аудиторію зачинається. Причини пропуску занять мають бути підтверджені відділом аспірантури. У разі пропуску аспірантом занять, він має самостійно опрацювати матеріали тем і підтвердити їх опанування відповідними записами у конспекті, а також відповідями на ключові запитання з боку лектора. Довгострокова відсутність аспіранта на заняттях без поважних причин дає підстави для незаліку з дисципліни і його можливого подальшого відрахування. Додаткові заняття з такими аспірантами не передбачені. Відсутність аспіранта на контрольних роботах безпосередньо впливає на зниження підсумкової оцінки (мінус 3 бали за кожний пропуск).

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Під час навчання в аспірантурі здобувачі ступеню доктора філософії зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності. Це стосується усіх форм освітньо-наукової діяльності та звітності: наукових публікацій, доповідей на конференціях і кафедральних семінарах, при складанні звітів, проведенні заліків, заповненні індивідуальних планів і т.ін.. Кожен випадок порушення академічної доброчесності розглядається як подія, що негативно впливає на реноме пошукувача і оцінку його роботи. Засвідчений факт компіляції (у тому числі шляхом отримання інформації з мобільних пристроїв) під час складання заліку або виконанні контрольної роботи надає лектору право вилучити аспіранта з аудиторії і назначити йому повторний етап контролю із пониженням оцінки на 10 балів. У разі прояву плагіату – тобто суттєвого запозичення або копіювання в статті/рефераті чужих матеріалів без посилання на справжнього автора чи оригінал виробу (твору), аспірант не тільки не отримує додаткових балів, але й стає суб'єктом обговорення та покарання на підставі порушення принципів академічної доброчесності. **Корисні посилання:** <https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html>
<https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/>

РОЗПОДІЛ БАЛІВ у 1-му семестрі

Розділи, теми	Форма звітності	Бали
Розділ 1, теми 1-4	Поточний контроль	0–20
Розділ 2, теми 5-6	Поточний контроль	0–30
	Залік	0-50
	Всього балів	100

РОЗПОДІЛ БАЛІВ у 2-му семестрі

Розділи, теми	Форма звітності	Бали
Розділ 3, теми 7-8	Поточний контроль	0–50
	Залік	0–50
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

	Бали			Критерії оцінювання
	0-20	0-30	0-50	
A++ 98-100	20	29-30	49-50	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, опрацював додаткові матеріали, що знайшло відображення в якісному конспекті, підготовці статті, текстової частини дисертації, тез доповіді для наукової конференції. Відмінно виконав контрольні

				роботи відповів на усі питання під час заліків. Науково аргументовано формулює власну думку і можливі шляхи вирішення проблем проектних досліджень. Не мав жодних пропусків занять без поважних причин.
A+ 95-97	18-19	28-29	49	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, опрацював додаткові матеріали, підготував тези статті за темою дисципліни або текстової частини дисертації. Показав відмінні результати під час поточного контролю знань і проведення заліків. Аргументовано відповідав на питання тем дисципліни, вів якісний конспект лекцій. Не мав пропусків занять без поважних причин.
A 90-94	17-18	27-28	46-48	Аспірант в повному обсязі опанував матеріал теми, продемонстрував якісний рівень знань під час контрольних робіт і заліків, обговорень наукових питань дизайну та художньо-проектної культури на семінарах. Продemonстрував вміння ефективно опрацьовувати надану і додаткову інформацію, дисциплінованість.
B 82-89	14-16	24-27	44-46	Аспірант в достатньому обсязі опанував головні матеріали теми, продемонстрував хороший обсяг знань і вміння правильно формулювати відповіді на питання під час проведення контрольних робіт та заліків. Не мав дисциплінарних зауважень.
C 75-81	13-14	22-24	40-43	Аспірант не в повному обсязі опанував матеріали дисципліни, про що свідчить середня якість ведення конспекту, наявність деяких помилок при написанні контрольних робіт і під час проведення заліків.
D 64-74	10-12	18-22	36-40	Аспірант не в повному обсязі опанував матеріали дисципліни, про що свідчить неякісний рівень ведення конспекту, помилки при написанні контрольних робіт, невпевнені відповіді під час проведення заліків. Мали місце пропуски занять.
E 60-63	9	16-18	35-36	Аспірант в недостатньому обсязі опанував матеріал дисципліни, проявив неповажне відношення до занять зі значною кількістю пропусків, що негативно сказалося на загальному результаті.
FX 35-59	5-10	10-18	20-31	Аспірант не опанував значну кількість тем і матеріалів дисципліни, не проявляв належного відношення до занять, про що свідчить низка пропусків і погані результати поточного і підсумкового контролю знань. Лише окремі поверхові відповіді на запитання дають підставу для отримання цієї низької оцінки.
F 0-34	0-7	0-12	0-15	Дана оцінка є слідством вкрай поганого відношення аспіранта до занять і майже повної відсутності знань з даної дисципліни.
	0	0	0	Пропуск рубіжного контролю

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за активність аспіранта під час лекцій при обговоренні проблемних питань сучасної проектної культури, виступу на конференції або за

публікацію статті за темою дослідження, виконані в межах дисципліни. Максимальна кількість балів: 10.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

Ашеров Т., Бойчук О., Голобородько В., Свірко В. Дизайн і ергономіка.

Термінологічний словник. - Харків, УПА, УІНДДЕ, ХДАДМ, 2009.

Бойчук А. Пространство дизайна. – Харків: Нове слово, 2013.

Бойчук А., Даниленко В., Устинов А. Харьковская школа дизайна. - М., ВНИИТЭ, 1991.

Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: Монографія. – Харків: ХДАДМ; Колорит, 2005. – 244 с.: іл. – Бібліогр.: С. 227-239.

В. Даниленко. Майбутнє європейського дизайну: Чехія, Польща, Україна. — Харків: ХДАДМ-Колорит, 2007. — 197 с.; іл.

В. Даниленко. Зіставлення дизайну Чехії, Польщі, України з дизайнерською мапою світу. Збірка мистецтвознавчих досліджень «Міст 3.» К.: Видавництво інституту Проблем сучасного мистецтва АМУ, 2007.

Даниленко В.Я. Дизайнерська Україна у європейському вимірі // Нариси історії українського дизайну: Зб. пр. — Київ: АМУ, 2010.

Даниленко В.Я. Дизайн Центрально-Східної Європи: Монографія. — Х.: ХДАДМ, 2009. — 172 с.: іл..

Даниленко В. Дизайн: Параметричні аспекти // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – Харків, 2005. – № 4. – С. 3-14

Даниленко В.Я., Рибалко С.Б. Предметний дизайн в контексті сучасного мистецтва // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. — Харків, 2006. — № 12, ч. 2.

Даниленко В. Стратегія мистецтвознавчих досліджень дизайну України // Дизайн-освіта 2005: Тенденції розвитку та інтеграція в європейський освітній простір. – Харків, 2005. – С. 51-52

Даниленко В.Я. Сучасний дизайнерський процес в Україні: проблеми та перспективи розвитку // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. — Харків, 2006. — № 12, ч. 1.

Даниленко В. Дизайн: Термінологічні аспекти // Українська академія мистецтва. Дослідницькі та науково-методичні праці. – Київ, 2005. – Вип. 12.

Свірко В., Бойчук О., Голобородько, Рубцов Л. Основи ергодизайну. – Київ,

УкрНДІДЕ, ХДАДМ, 2011.

Свірко В.,Бойчук О., Голобородько, Рубцов Л. Дизайнерська діяльність: стан і перспективи. – Київ, УкрНДІДЕ, ХДАДМ, 2014.

Свірко В.,Бойчук О., Голобородько, Рубцов Л. Дизайнерська діяльність: екологічне проектування. – Київ, УкрНДІДЕ, ХДАДМ, 2016.

Додаткова література:

Бойчук О. Чинник системності в інноваційному дизайні. //Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2019, №5, с. 5-11.

Бойчук О. Екологічний дизайн: пріоритети, думки, особистості. В збірнику «Особистість митця в культурі» //Матеріали 2-ї Міжнародної науково-практичної конференції, ХНТУ. – Херсон, 2016. с.14-19.

Бойчук О. Дизайн постіндустріальної епохи: нові виміри, нові вимоги. // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2017, №5, с. 66-72.

Даниленко В. Дизайнерська освіта України: перехід у нову якість // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст]: зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В.Я. — Харків: ХДАДМ, 2017., №3. С. 4-10.

Даниленко В. Якість вищої дизайнерської освіти України: оціночні підходи // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст]: зб. наук. пр. / за ред. Даниленка В.Я. — Харків: ХДАДМ, 2017., №4. С. 4-8.

Даниленко В. Напрямки візуального мистецтва // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст]: зб. наук. пр. / за ред. Даниленко В.Я. — Харків: ХДАДМ, 2016. С. 72-78.

Даниленко В. Феномен провінції у просторі дизайну (до постановки дослідницьких задач) // Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки: Мистецькі обрії / Інст. Проблем сучасного мистецтва НАМУ — К.: Фенікс, 2014. Вип. 6 (17). С 114 — 117.

Даниленко В.Я. Латинські літерації в українських традиційних шрифтах першої третини ХХ століття // Матеріально-художня культура: проблеми теорії та практики: Зб. статей Всеукр. наук.-практичн. конференції, 13-14 травня 2010 р.; Харків: ХДАДМ, 2010. — С. 30-36.

Кутателадзе, В. (2020). Реформа національних систем дизайнерської освіти в контексті нових соціально-економічних умов другої половини ХХ століття. Україна та Сакартвело. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв.* №3. С. 30-35

doi: <https://doi.org/10.33625/visnik2020.03.030>.

D. Albrecht, E. Lupton, S. Skov Holt. Design culture now. – New York, Princeton Architectural Press, 2000.

D. Reis, Ed. J. Wiedemann. Product Design in the sustainable era. – Köln.: TACHEN GmbH, 2010.

Kutateladze, V. (2020). Sprouts of Protodesign in the Crafts of the Oldest Georgian Formations. *Studies in Art Criticism*, VIII, 277-299. Retrieved from http://www.batu.edu.ge/text_files/ge_file_3270_1.pdf

Kutateladze V. Georgian location of design in object mentality of Kartvelians. On definition of research tasks, International conference proceedings „Culture and Art: Tradition and Modernity”, studies in art criticism, VI, Batumi art state teaching University, Batumi, 2019., p.p. 144 — 149. Режим доступу http://www.batu.edu.ge/text_files/ge_file_3070_1.pdf

T. Conran, M. Fraser. Designers on design. – London.: Conran Octopus, 2004.